

Psychometric properties of the Persian version of Objectified Body Consciousness Scale

Azam Mansourinik*	Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Iran Davoudi	Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Abdolkazem Neisi	Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Mahnaz Mehrabizadeh Honarmand	Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Mohammad Reza Tamannaefifar	Psychology Dept., University of Kashan, Kashan, Iran

Abstract

Objectified Body Consciousness Scale is a prominent scale of the key construct in the body image literature. The purpose of this study was to investigate the Psychometric properties of the Persian version of Objectified Body Consciousness Scale in women. 290 female undergraduate students of Shahid Chamran University of Ahvaz who were selected by multi - stage random sampling participated in this research. In order to collect information the Objectified Body Consciousness Scale (McKinley & Hyde, 1996), Appearance Schemas Inventory (Cash & Labarj, 1996) and appearance orientation subscale of Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire - Appearance Scale (Cash, 2000) were used. The validity of the OBCS was measured using confirmatory factor analysis and convergent validity, and the reliability of the scale was assessed by internal consistency and Half-Split. Confirmatory factor analysis indicated an acceptable fit of the extracted model. Correlation coefficients between the OBCS and its factors (body surveillance, body shame and appearance control beliefs) with appearance schema and appearance orientation showed that the scale has good convergent validity ($p < 0.01$). Cronbach's alpha reliability coefficient for OBCS and its factors (body surveillance, body shame and appearance control beliefs) were calculated to be 0.71, 0.78, 0.75 and 0.65, respectively. Also, the reliability coefficients of the OBCS were obtained by Half-Split method (Spearman-Brown and Guttman) 0.50 and for its factors (body surveillance, body shame and appearance control beliefs) in the range of 0.65 to 0.71, and by retest method 0.79 and for its factors (body surveillance, body shame and appearance control beliefs) 0.83, 0.66, and 0.63 respectively after four weeks. The results indicate that the OBCS in Iran has a good validity and reliability.

Keywords: Objectified Body Consciousness Scale, body objectification, reliability, validity.

* Corresponding Author: az.mansourinik@gmail.com

How to Cite: Mansourinik, A., Davoudi, I., Neisi, A., Mehrabizade Honarmand, M., & Tamannaefifar, M. (2022). Psychometric properties of the Persian version of Objectified Body Consciousness Scale. *Quarterly of Educational Measurement*, 12(48), 77-98. doi: 10.22054/jem.2023.62796.2210

ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته

دکتری روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران | **اعظم منصوری نیک**

استادیار گروه روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران | **ایران داودی ***

استاد گروه روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران | **عبدالکازم نیسی**

استاد گروه روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران | **مهناز مهربابی زاده هنرمند**

دانشیار گروه روان شناسی دانشگاه کاشان، کاشان، ایران | **محمدرضا تمنایی فر**

چکیده

مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته یک مقیاس برجسته از سازه های کلیدی در پیشینه تصویر بدن است. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته در زنان صورت گرفت. جامعه پژوهش حاضر کلیه دانشجویان دختر دانشگاه شهید چمران اهواز بودند که ۲۹۰ نفر از آنان به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. به منظور گردآوری اطلاعات از مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته (McKinley & Hyde, 1996)، پرسشنامه طرح وارده ظاهر (Cash & Labarj, 1996) و خرده مقیاس جهت گیری ظاهر پرسشنامه روابط چندبعدی بدن - خود - ظاهر (Cash, 2000) استفاده شد. روایی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته با استفاده از روش های تحلیل عامل تأییدی و روایی همگرا سنجیده شد و پایایی مقیاس با روش های همسانی درونی و تنصیف ارزیابی شد. ضرایب همبستگی بین آگاهی از بدنشی انگاشته و عامل های آن (پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر) با طرح وارده ظاهر و جهت گیری ظاهر نشان داد که مقیاس فوق از روایی همگرای خوبی برخوردار است. ضریب پایایی آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و عامل های آن (پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر) به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۷۸، ۰/۷۵ و ۰/۶۵ محاسبه شد. همچنین ضرایب پایایی کل مقیاس به روش تنصیف (اسپیرمن - براون و گاتمن) ۰/۵۰ و برای عامل های آن (پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر) در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۷۱ و به روش باز آزمایی پس از چهار هفته برای نمره کل ۰/۷۹ و برای عامل های آن (پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر) به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۶۶ و ۰/۶۳ به دست آمد. نتایج پژوهش بیانگر این بود که مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته در ایران از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است.

کلیدواژه ها: پایایی، روایی، شیء انگاری بدن، مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته

* نویسنده مسئول: az.mansourinik@gmail.com

مقدمه

شیء انگاری بدن^۱ شامل درونی ساختن دیدگاه سایرین درباره ظاهر فیزیکی خود و ناشی از اجتماعی شدن نقش جنسیتی، به‌ویژه در بین دختران و زنان است (McKinley, 2006؛ Fredrickson & Hyde, 1996). این مفهوم ریشه در نظریه شیء انگاری (Fredrickson & Roberts, 1997) دارد. این نظریه بیان می‌کند اجتماعی شدن در زنان بر اساس نقش جنسیتی و شیء انگاری جنسی صورت می‌گیرد. در این فرایند بدن زنان به‌عنوان شیئی در نظر گرفته می‌شود که به‌وسیله دیگران مشاهده می‌شود. این تجارب زنان و دختران را به‌گونه‌ای اجتماعی می‌کند تا استانداردهای زیبایی فرهنگی را درونی‌سازی کرده و بدن خودشان را از دیدگاه ناظران بیرونی یا به‌صورت خودشیء انگاری شده مشاهده کنند (Fredrickson & Roberts, 1997).

در چارچوب نظریه شیء انگاری، خودشیء انگاری^۲ مکانیزم روان‌شناختی اولیه‌ای است که ارتباط بین تجارب زنان از شیء انگاری جنسی در سطح فرهنگی با بهزیستی ذهنی و بدنی در سطح فردی تبیین می‌کند (Calogero, 2012). به اعتقاد Fredrickson and Roberts (1997) به دنبال زندگی در چنین محیط فرهنگی، شیء انگاری جنسی در میان زنان و دختران نمایان می‌شود. در خودشیء انگاری، فرد دیدگاهش را درباره خود با دیدگاه یک سوم شخص منطبق می‌کند. به‌طوری‌که زنانی که دارای خود شیء انگاری هستند، به ظاهر جسمانی خود از نظر دیگران، بیش از عملکرد آن اهمیت می‌دهند. از دیدگاه آنان بدنی که به‌عنوان شیء در نظر گرفته شود انعطاف‌پذیر، قابل‌اندازه‌گیری و کنترل شدنی است. هنگامی که دختران و زنان خودشان را از لنز خودشیء انگاری نگاه می‌کنند، موضع خاصی برای بدن‌شان در نظر می‌گیرند که اساساً مزاحم رابطه خود-بدن است (Fredrickson & Roberts, 1997). مشغولیت به خودشیء انگاری به‌صورت صفت یا حالت با بازبینی آگاهانه ظاهر بیرونی بدن همراه است (Calogero & Jost, 2011). این بازبینی بدنی مزمن به پایش خود (پایش بدن^۳) اشاره دارد و جلوه‌های رفتاری خود شیء انگاری را نمایان می‌کند. بر اساس نظریه شیء انگاری بازبینی‌های مداوم ظاهر که خود شیء انگاری را مشخص می‌کند، با افزایش شرم بدن، اضطراب ظاهر، کاهش انگیزش درونی و تعادل در انجام

-
1. Body objectification
 2. Self- objectification
 3. Body surveillance

حركات تعادلی مرتبط است (Becker et al., 2013؛ Dimas؛ Mehak et al., 2018؛ et al., 2021). همچنین خودشی‌انگاری با اختلالاتی نظیر افسردگی، نارضایتی جنسی، سوء عملکرد جنسی و اختلالات خوردن مرتبط است (Lamp et al., 2019؛ Claudat & Peat & Muehlenkamp،؛ Tiggemann & Williams, 2012؛ Warren, 2014؛ 2011).

آگاهی از بدن شی‌انگاشته به‌عنوان یک مفهوم مرتبط با خودشی‌انگاری است که به‌طور هم‌زمان توسط McKinley and Hyde (1996) پیشنهاد شد. McKinley and Hyde (1996) سه بازنمایی اصلی و کلیدی از آگاهی بدن شی‌انگاشته را مطرح کردند: الف) پیش بدن یا بازبینی عادت‌ی و مداوم بدن فرد از دیدگاه یک ناظر و مقایسه با استاندارد فرهنگی درونی شده، ب) شرم بدن^۱ برای برآورده نساختن استانداردهای فرهنگی زیبایی (تقریباً غیرممکن) درونی شده و ج) باورهای کنترل ظاهر^۲ یا در نظر گرفتن اینکه زنان مسئول چگونه به نظر رسیدن خود در نظر دیگران هستند و می‌توانند استانداردهای فرهنگی را با تلاش کافی به دست آورند. نظریه‌های شی‌انگاری و آگاهی از بدن شی‌انگاشته در مفهوم‌سازی‌های پیش بدن و شرم بدن به هم نزدیک می‌شوند. درحالی‌که باورهای کنترل ظاهر سازه‌ای است که فقط در چهارچوب دومی مشخص شده است (McKinley and Hyde 1996) معتقدند پیش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر از شی‌انگاری فرهنگی زنان نشأت می‌گیرند و عامل خطری برای خوردن مختل شده و سایر آسیب‌های روان‌شناختی هستند (Schaefer et al., 2018؛ Kilpela et al., 2019).

McKinley and Hyde (1996) برای سنجش آگاهی از بدنشی‌انگاشته، مقیاس آگاهی از بدن شی‌انگاشته^۳ را ساختند تا سازه اصلی را عملیاتی کنند. مجموعه‌ای از گویه‌ها را برای مقیاس بدنشی‌انگاشته بر اساس چارچوب نظری خود و تجارب زنان دانشجوی آمریکایی به‌عنوان گروهی که در خطر بالایی برای مشکلات تصویر بدن بودند، طراحی کردند. سپس تحلیل‌های روان‌سنجی را با استفاده از داده‌هایی از نمونه‌های جداگانه اجرا کردند. تحلیل عاملی اکتشافی داده‌های نمونه‌ای از دانشجویان عامل‌های همبسته مرتبط با پیش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر (هر کدام ۸ گویه و در مجموع ۲۴ گویه) را

-
1. Body shame
 2. Appearance control beliefs
 3. Objectified Body Consciousness Scale

تأیید کرد. تحلیل عاملی تاییدی در نمونه دوم از دختران دانشجو نشان داد مدل سه عاملی نسبت به یک مدل تک‌عاملی و یک مدل دوعاملی که پایش بدن و شرم بدن را در یک عامل ترکیب کرده و باورهای کنترل را به‌عنوان یک عامل جداگانه در نظر می‌گیرد، بهتر است. این مقیاس از زمان انتشار در مطالعات گوناگونی به کار برده شد تا از رابطه بین نظارت بدن و شرم بدن با آمیزه‌ای از پیشایندها و پسایندهای آن‌ها برای زنان حمایت کند (Moradi & Varnes, 2017). پس از آن سازندگان نسخه‌ای را برای نوجوانان آمریکایی تهیه کردند (Lindberg et al., 2006). یک نسخه ایتالیایی از مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته بر روی نمونه‌ای از نوجوانان ایتالیایی ۱۸-۱۳ ساله مبتلا به اختلال خوردن اعتباریابی شده و برازش قابل قبولی داشته است (Dakanalis et al., 2014). Chen and Russo (2010) در پژوهشی ضمن مطالعه تفاوت‌های جنسیتی در مدلی که در آن شرم بدن رابطه پایش بدن با نشانه‌های افسردگی را میانجی می‌کند، ساختار عاملی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته را نیز بررسی کردند. آن‌ها دریافتند که برای ساختار سه عاملی این مقیاس در میان مردان و زنان برازش اندکی وجود دارد.

MoyaGarófano و همکاران (2017) نسخه اسپانیایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته را بر روی دانشجویان دختر مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که این مقیاس دارای ساختار سه عاملی و همسانی درونی مناسبی است و از روایی مطلوبی برخوردار است. همچنین نتایج بررسی ساختار عاملی و روایی و پایایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته بر روی نمونه‌ای از دانشجویان دختر ترکیه‌ای نشان داد که مدل این مقیاس سه عاملی دارای برازش قابل قبولی بوده و از روایی و پایایی قابل قبولی برخوردار است (Yilmaz & Bozo, 2019). Moradi and Varnes (2017) ساختار عاملی و پایایی و روایی همگرای مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته را بر روی دانشجویان دختر آمریکایی بررسی کردند. نتایج بررسی ساختار عاملی نشان داد خرده‌مقیاس باورهای کنترل ظاهر، آگاهی از بدن شی انگاشته را آن‌طور که نظریه‌پردازان شده بود اندازه نمی‌گیرد و عامل باورهای کنترل ظاهر به‌طور ضعیفی با گویه‌های آن مشخص می‌شود؛ بنابراین مدل دوعاملی کوتاه شده مقیاس اصلی آگاهی از بدنشی انگاشته با خرده‌مقیاس‌های پایش بدن و شرم بدن را پیشنهاد کردند که نتایج نشان داد این ساختار دوعاملی از پایایی، روایی و برازش مدل خوبی برخوردار بود.

هر چند نظریه شی انگاری و طراحی مقیاس سنجشی مرتبط با آن در فرهنگ غربی مطرح شده است اما فرهنگ‌های غیر غربی نیز از تأثیرات فرهنگ‌های غربی مصون نیستند (Crawford et al., 2009). نقش فرهنگ در شی‌انگاری خود ممکن است بیشتر از آنچه در ابتدا تصور می‌شد، متفاوت باشد. افراد در جوامع بسیار سلسله مراتبی ممکن است برای ارزیابی موقعیت اجتماعی خود مشغول مقایسه اجتماعی شوند (Gervais et al., 2015). با توجه به اینکه ظاهر نشانه رتبه بندی اجتماعی است، از اینرو ممکن است تمرکز بر ظاهر فیزیکی و پایش بدن افزایش یابد. علاوه بر این، در یک فرهنگ جمع‌گرا (مانند ایران)، هدف از توجه به ظاهر این است که در جمع خوب ظاهر شود، در حالی که در فرهنگ فردگرا، این پایش بدن و ظاهر نوعی متمایز کردن خود است. بنابراین دلایل پایش بدن بسته به جهت گیری فرهنگی فرد، ممکن است متفاوت باشد. نتایج برخی پژوهش‌ها حاکی از این است که پایش بدن و شرم بدن در ایالات متحده، بلژیک، روسیه و تایلند شایع است (Wollast et al., 2021). هر چند ممکن است میزان پایش بدن و شرم بدن در فرهنگ‌ها متفاوت باشد اما در مجموع، تفاوت‌های فرهنگی در نظارت بر بدن و بدن شرم حاکی از آن است که شی‌انگاری بدن در بین فرهنگ‌ها گسترده است (Wollast et al., 2021). این موضوع از طریق رسانه‌ها، فضای مجازی، تبلیغات، فیلم‌ها، سریال‌ها، کلیپ‌های ویدئویی و انواع هنرهای تجسمی کشورهای غربی به سایر فرهنگ‌ها نفوذ کرده است. جوانان با برخورداری از عاملیت و استقلال بیشتر (در جهت تغییری در ساختار و نیز ارزش‌های جامعه)، فشار فرهنگ مردانه، میل به مصرف‌گرایی، جلب توجه، همانندگرایی، شباهت و پیروی از گروه‌های مرجع داخلی و خارجی (به خاطر داشتن شأن و منزلت) به کنترل و تسلط بر بدن تمایل بیشتری پیدا کرده‌اند. از این منظر، لزوم بررسی شی‌انگاری بدن در فرهنگ‌های غیرغربی نیز اهمیت می‌یابد.

با توجه به اهمیت شی‌انگاری در ادراک زنان از بدن خود و پیامدهای آن تهیه یک ابزار جامع برای ارزیابی آگاهی آنان از دیدگاه ایشان نسبت به ظاهر و بدن خود لازم و ضروری است. چنین ابزار معتبر و پایایی در ایران برای ارزیابی میزان آگاهی زنان از شی‌انگاری بدنشان وجود ندارد. شناسایی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار برای استفاده در دو حوزه بالینی و پژوهشی و قابلیت کاربرد آن در مورد جوامع بهنجار و نابهنجار، اهمیت و ضرورت پژوهش را توجیه می‌کند. از این‌رو هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی

نسخه فارسی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته در زنان ایرانی است تا مورد استفاده متخصصان و پژوهشگران ایرانی قرار بگیرد.

روش

جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه شهید چمران اهواز بود. از این جامعه تعداد ۲۹۰ دانشجوی دختر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که از میان دانشکده‌های دانشگاه شهید چمران، سه دانشکده و از هر دانشکده ۴ گروه به صورت تصادفی انتخاب شد؛ سپس از هر گروه دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد و دانشجویان دختر کلاسهای انتخاب شده به صورت تصادفی به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته. مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته (McKinley & Hyde, 1996) شامل سه خرده‌مقیاس ۸ گوی‌های است و برای سنجش پایش بدن، شرم از بدن و باورهای کنترل ظاهر طراحی شده است. مقیاس پایش بدن (گویه‌های ۱ تا ۸) تمایل شرکت‌کنندگان را به نگرانی و واری دربارۀ اینکه بدنشان چگونه به نظر می‌رسد، اندازه‌گیری می‌کند. خرده‌مقیاس شرم از بدن (گویه‌های ۹ تا ۱۶) میزان درونی‌سازی استانداردهای فرهنگی بدن را در ارتباط با خود و تجربه شرم را در پاسخ به برآورده نشدن این هنجارهای بیرونی شده، اندازه‌گیری می‌کند. خرده‌مقیاس باورهای کنترل ظاهر (گویه‌های ۱۷ تا ۲۴) میزان اثرگذاری باورهای شرکت‌کنندگان را بر تغییر بدنشان علی‌رغم تلاش‌هایی در جهت تغییر، اندازه‌گیری می‌کند. همه خرده‌مقیاس‌ها در یک طیف لیکرت ۷ گزینه‌ای از شدیداً مخالفم (۱) تا شدیداً موافقم (۷) درجه‌بندی می‌شوند. پس از نمره‌گذاری معکوس گویه‌های مربوطه (۲۴، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۸، ۱۷، ۱۵، ۱۳، ۸، ۷، ۴، ۳، ۲، ۱)، میانگین نمرات خرده‌مقیاس‌ها محاسبه می‌شود و نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطوح بالاتر هریک از ابعاد این سازه هستند. همچنین نمره کل بالاتر نشان‌دهنده آگاهی از بدن بیشتر است. روایی بخش‌های اصلی پرسشنامه توسط طراحان آن بررسی و تأیید شده است. همبستگی با متغیرهایی مانند جهت‌گیری ظاهر، عزت بدنی، خوردن محدود شده و سایر رفتارهای کنترل ظاهر نشان داد این مقیاس از روایی مطلوبی برخوردار است. McKinley and Hyde (1996) همسانی درونی خرده‌مقیاس‌های پایش بدن، شرم از بدن و باورهای کنترل ظاهر را به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۲ و ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند.

پرسشنامه روابط چندبعدی بدن- خود. در پژوهش حاضر، از نسخه ۳۴ گوی‌های پرسشنامه روابط چندبعدی بدن - خود- ظاهر^۱ (Cash, 2000) برای سنجش جهت‌گیری ظاهر استفاده شد. در خرده‌مقیاس جهت‌گیری ظاهر این پرسشنامه، مولفه‌های شناختی و رفتاری مرتبط با ظاهر جسمانی شرکت‌کنندگان با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) اندازه‌گیری شد. نمرات پایین در خرده‌مقیاس جهت‌گیری ظاهر حاکی از آن است که فرد دیدگاهی انتقادی نسبت به بدن خود دارد. Cash (2000) همسانی درونی جهت‌گیری ظاهر را به روش آلفای کرونباخ در میان زنان ۰/۸۵ گزارش کرده است. همچنین در اجرای این پرسشنامه بر روی یک نمونه‌ی ۲۱۷ نفری از دانش‌آموزان ایرانی، ضریب آلفای کرونباخ در جهت‌گیری ظاهر ۰/۸۵ گزارش شد. همچنین پایایی بازآزمایی با فاصله دو هفته ۰/۷۵ به دست آمد (Janda, 2000)، ترجمه بشارت و حبیب‌نژاد، (۱۳۸۸). روایی سازه این پرسشنامه و خرده‌مقیاس‌های آن در ارتباط با سایر متغیرهای زیستی-روانی-اجتماعی در مطالعات مختلف بررسی و تأیید شده است. همچنین، ارزیابی روایی (همگرا و واگرا) خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه در ارتباط با سایر مقیاس‌های تصویر بدن مورد تأیید قرار گرفته است (Untas et al., Vossbeck-Elsebusch et al., 2014). بررسی روایی این پرسشنامه بر روی نمونه‌های ایرانی نشان داد همبستگی آن با عزت‌نفس در دانشجویان ۰/۵۵ است (راحتی، ۱۳۸۳).

پرسشنامه طرح‌واره ظاهر^۲

پرسشنامه طرح‌واره ظاهر برای سنجش فرضیه‌های شناختی بنیادین مربوط به ظاهر توسط Cash and Labarge (1996) ساخته شده است. این پرسشنامه به ماده‌هایی توجه دارد که باورهای مربوط به اهمیت معنا و آثار ادراکی ظاهر بر زندگی افراد را نشان می‌دهد. این پرسشنامه ۱۴ گویه دارد که در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (اصلاً تا خیلی زیاد) پاسخ داده می‌شود. حداقل نمره کل این پرسشنامه ۱۴ و حداکثر ۷۰ است. اجرای این پرسشنامه بر روی ۵۴ نفر از دانشجویان رشته روان‌شناسی نشان داد این پرسشنامه از روایی صوری، محتوایی و افتراقی مطلوبی برخوردار است. همچنین پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ،

1. Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire -Appearance Scale (MBSRQ-AS)

2. Appearance Schemas Inventory

بازآزمایی و دو نیمه سازی به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۲ و ۰/۷۸ به دست آمده است (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹).

ابتدا مقیاس به دقت از انگلیسی به فارسی ترجمه شد. سپس از دو متخصص و مدرس زبان انگلیسی دانشگاه که به واژه‌های تخصصی روان‌شناسی مسلط بودند، خواسته شد تا نسخه ترجمه‌شده را مجدداً از فارسی به انگلیسی ترجمه کنند. برای صحت از اطمینان ترجمه، گویه‌ها در اختیار دو نفر از اساتید روان‌شناسی مسلط به زبان انگلیسی قرار گرفت و گویه‌های باز ترجمه‌شده، شباهت زیاد و قابل تاییدی با گویه‌های اصلی مقیاس داشتند. سپس پرسشنامه آماده‌شده در اختیار ۱۵ نفر از دانشجویان روانشناسی قرار گرفت تا آن را تکمیل کرده و نظرات خود را در خصوص گویا و روان بودن آن ارائه نمایند. در نهایت نسخه نهایی مقیاس به اساتید متخصص روان‌شناسی دانشگاه ارائه شد و روایی صوری و محتوایی آن مورد تأیید قرار گرفت.

برای بررسی ساختار عاملی و روایی سازه مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته از تحلیل عاملی تأییدی، برای بررسی اعتبار از روش‌های تنصیف (دو نیمه کردن) و بررسی همسانی درونی آلفای کرونباخ و برای بررسی روایی همگرا، همبستگی بین مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته با پرسشنامه طرح‌واره ظاهر و خرده‌مقیاس جهت‌گیری ظاهر پرسشنامه روابط چندبعدی بدن - خود - ظاهر استفاده شد. داده‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS23 و AMOS مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

یافته‌های مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد نظر در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان

سن (انحراف استاندارد ± میانگین)	فرآوانی	فرآوانی درصدی
۲۴/۲۴ ± ۴/۲۷		
کارشناسی	۱۴۰	۴۸/۳
کارشناسی ارشد	۸۹	۳۰/۷
دکتری	۶۱	۲۱

فراوانی درصدی	فراوانی		
۸۸/۳	۲۵۶	مجرد	وضعیت تأهل
۱۱/۷	۳۴	متأهل	
۱۰/۷	۳۱	<۱۸/۵	شاخص توده بدن
۴۸/۶	۱۴۱	۱۸/۵-۲۲/۹۹	
۲۴/۵	۷۱	۲۳-۲۴/۹۹	
۱۱	۳۲	۲۵-۲۹/۹۹	
۵/۲	۱۵	>۳۰	

تحلیل اولیه و بررسی گویه‌های مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته نشان داد که در هیچکدام از گویه‌ها داده مفقود وجود ندارد. نمره کل مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته و آن سایر مقیاس‌های پژوهش حاضر از نظر نرمال بودن توزیع بررسی شدند (جدول ۲). دامنه ضرایب کشیدگی برای گویه‌های مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته از ۲/۵۳۹ تا ۱/۱۳۸- و ضرایب چولگی در دامنه ۱/۱۶۶ تا ۱/۰۲۴- قرار داشت. همچنین دامنه ضرایب کشیدگی برای گویه‌های مقیاس طرحواره ظاهر از ۰/۹۸۳ تا ۱/۲۰۷- و ضرایب چولگی در دامنه ۱/۱۷۵ تا ۰/۸۰۸- و دامنه ضرایب کشیدگی برای گویه‌های مقیاس جهت‌گیری ظاهر از ۲/۳۳۵ تا ۱/۴۱۴- و ضرایب چولگی در دامنه ۰/۹۴۵ تا ۱/۹۴۳- قرار داشتند. بر اساس نظر Kline (2015) اگر مقادیر چولگی بیشتر از ۳ و یا کشیدگی بیشتر از ۱۰ باشد، به تحلیل رگرسیون آسیب می‌زند. این ضرایب نشان می‌دهند که توزیع نمرات در نمره کل و گویه‌های تمام مقیاس‌ها تخطی از نرمال بودن ندارند.

میانگین و انحراف استاندارد نمرات دانشجویان در آگاهی از بدنشی انگاشته، طرح‌واره ظاهر و ارزیابی ظاهر در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد نمرات آگاهی از بدنشی انگاشته و مؤلفه‌ها، طرح‌واره ظاهر و ارزیابی ظاهر

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی	کمترین نمره	بیشترین نمره
آگاهی از بدنشی انگاشته	۹۶/۰۵	۱۳/۴۴	۰/۵۵۲	۰/۱۳۰	۵۳	۱۴۴
پایش بدن	۳۴/۴۶	۸/۰۵	-۰/۱۷۹	۰/۲۰۵	۱۲	۵۵
شرم از بدن	۲۶/۸۴	۷/۸۱	-۰/۰۳۲	-۰/۰۳۱	۸	۴۹
باورهای کنترل ظاهر	۳۴/۷۵	۵/۵۵	۰/۱۸۹	-۰/۲۸۲	۱۷	۵۰

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی	کمترین نمره	بیشترین نمره
طرح‌واره ظاهر	۳۹/۱۷	۹/۱۹	۰/۳۰۵	۰/۱۷۹	۱۷	۷۰
ججهت‌گیری ظاهر	۳/۷	۰/۴۷	۰/۰۷۵	-۰/۳۶۲	۲	۵

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود میانگین و انحراف استاندارد نمره کل دانشجویان در مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته ۹۶/۰۵ (۱۳/۴۴)، در پرسشنامه طرح‌واره ظاهر ۳۹/۱۷ (۹/۱۹) و در جهت‌گیری ظاهر ۳/۷ (۰/۴۷) است.

برای بررسی مولفه‌های تشکیل‌دهنده و اعتبار مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد. اجرای تحلیل عامل اکتشافی با استفاده از نرم افزار SPSS 24 و روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی در چهار مرحله تهیه ماتریس همبستگی و شناخت امکان انجام تحلیل عاملی بر روی داده‌ها (آزمون کرویت بارتلت)، استخراج عاملها، چرخش عاملها (واریماکس) و تفسیر نتایج و تصمیم‌گیری (تحلیل موازی) انجام گرفت. برای انجام تحلیل عاملی تأییدی از نرم افزار AMOS 24 و روش بیشینه احتمال یا درست‌نمایی استفاده شد.

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، مقدار دترمینان ماتریس گویه‌ها ۰/۰۰۲ است که از ۰/۰۰۰۰۱ بزرگ‌تر است. بنابراین مشکل هم خطی چندگانه در آنها وجود ندارد. نتایج آزمون بر اساس Kaiser-Meyer-Olkin Measure برای انجام تحلیل عاملی برای داده‌های پژوهش بسیار مناسب بوده است. زیرا مقدار شاخص KMO برابر با ۰/۷۶۵ است. مقادیر بالای ۰/۷ این شاخص، کفایت نمونه را برای به کار بردن تحلیل عاملی نشان می‌دهد. همچنین آزمون بارتلت نیز همبستگی بالای بین متغیرها (غیر واحد بودن ماتریس همبستگی) و در نتیجه مناسب بودن این روش را نشان می‌دهد. میزان سطح معنی‌داری این آزمون ۰/۰۰۱ < است. بنابراین فرض صفر یعنی واحد بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. نتیجه هر دو شاخص حاکی از مناسب بودن انجام تحلیل عاملی برای داده‌های تحقیق است.

جدول ۳. نتایج آزمون KMO و بارتلت

آزمون کایزر-میر-اوکلین	آزمون کرویت بارتلت	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	دترمینان
۰/۷۶۵	۱۷۰۶/۰۵۸	۲۷۶	< ۰/۰۰۱	۰/۰۰۲

برای تعیین تعداد مناسب عوامل روش‌های مختلفی وجود دارد که از بین آنها تحلیل موازی دقیق‌تر و مطمئن‌تر است. در این روش، تعداد عوامل بر اساس داده‌های واقعی و داده‌های تصادفی (ناشی از شانس) استخراج می‌شوند. بنابراین، نسبت به ملاک ارزش ویژه بیشتر از ۱ و بررسی نمودار اسکری که در آن نقاط شکست یا تقاطع بررسی می‌شود، بسیار دقیق‌تر است (Fabrigar et al., 1999). به نقل از حجازی و همکاران، (۱۳۹۲). در تحلیل موازی تعداد عوامل همان نقطه‌ای است که در آن ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده ناشی از عوامل استخراج شده در داده‌های واقعی بیشتر از ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده ناشی از عوامل استخراج شده در داده‌های ناشی از شانس (تصادفی) است. بنابراین، در این مطالعه تحلیل عاملی روی داده‌های واقعی و مجموعه‌های متعددی از داده‌های تصادفی (در این مورد ۵۰) اجرا شد. برای تصمیم‌گیری تعداد واقعی عوامل، تنها عامل‌هایی باید استخراج شوند که ارزش ویژه واقعی آنها بیشتر از ارزش ویژه داده‌های تصادفی است. همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود ارزش‌های ویژه عوامل اول، دوم و سوم در داده‌های واقعی بیشتر از میانگین ارزش‌های ویژه داده‌های تصادفی بودند. بنابراین علیرغم اینکه معیار ارزش ویژه بالاتر از ۱ در داده‌های واقعی نشان دهنده وجود شش عامل است تحلیل موازی تنها سه عامل را تأیید می‌کند.

جدول ۴. ارزش ویژه و واریانس تبیین شده داده‌های واقعی و تصادفی

میانگین ارزش ویژه داده‌های تصادفی	درصد واریانس تبیین شده	ارزش ویژه داده‌های واقعی	عامل
۱/۵۴۴	۱۷/۱۸۳	۴/۱۲۴	عامل اول
۱/۴۷۱	۱۱/۹۹	۲/۸۷۸	عامل دوم
۱/۳۹۸	۹/۰۰۵	۲/۱۶۱	عامل سوم
۱/۳۴۴	۶/۳۴۸	۱/۵۲۳	عامل چهارم
۱/۲۹۵	۵/۱۶	۱/۲۳۸	عامل پنجم
۱/۲۴۸	۴/۴۴	۱/۰۶۶	عامل ششم

جدول ۵ میزان اشتراک گویه‌های مجموعه ۲۴ گوی‌های مقیاس را از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، کمترین مورد اشتراک برابر با ۰/۱۲۱ متعلق به گویه ۱۳ و ۱۸ و بیشترین میزان اشتراک برابر با ۰/۵۲۰ متعلق به گویه ۱۰ است. میزان اشتراک بقیه گویه‌ها در میان این دو مقدار قرار گرفته است.

جدول ۵. میزان اشتراک گویه‌های مقیاس آگاهی از بدن شی‌انگاشته با اجرای تحلیل عاملی مولفه‌های اصلی

گویه ها	سهم اشتراک	گویه ها	سهم اشتراک	گویه ها	سهم اشتراک
۱	۰/۴۲۳	۹	۰/۳۳۵	۱۷	۰/۱۸۷
۲	۰/۵۳۰	۱۰	۰/۵۲۰	۱۸	۰/۱۲۱
۳	۰/۵۷۳	۱۱	۰/۴۸۲	۱۹	۰/۲۶۲
۴	۰/۳۸۷	۱۲	۰/۲۸۴	۲۰	۰/۲۶۱
۵	۰/۳۹۵	۱۳	۰/۱۲۱	۲۱	۰/۲۸۳
۶	۰/۳۲۳	۱۴	۰/۳۵۵	۲۲	۰/۳۷۴
۷	۰/۳۱۰	۱۵	۰/۱۹۸	۲۳	۰/۳۲۰
۸	۰/۳۷۶	۱۶	۰/۳۹۱	۲۴	۰/۱۷۵

چرخش و انتخاب نهایی عامل‌ها: بعد از مشخص کردن عواملی که از نظر تجربی به یکدیگر تعلق داشتند از اشتراک تجربی گویه‌هایی که بر عامل معینی بار می‌گیرند، استنتاج اشتراک مفهومی نائل استنتاج شد. هر عاملی که بار عاملی کمتر از ۰/۳ داشت حذف گردید. بر اساس نتایج جدول ۶ سؤالات ۳، ۲، ۸، ۱، ۴، ۵، ۷، ۶ در عامل اول، سؤالات ۱۰، ۱۶، ۱۱، ۱۴، ۹، ۱۲ در عامل دوم و سؤالات ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۱ و ۱۹ در عامل سوم دارای بار عاملی بالای ۰/۳ هستند.

جدول ۶. ماتریس عامل ساختار چرخش یافته به روش واریماکس

عامل سوم	عامل دوم	عامل اول	گویه
		۰/۷۴۹	۳
		۰/۶۸۷	۲
		۰/۶۰۳	۸
		۰/۵۹۵	۱
		۰/۴۸۹	۴
	۰/۳۱	۰/۴۷۴	۵
		۰/۴۷۱	۷
	۰/۳۲۷	۰/۳۴۷	۶
	۰/۶۶۶		۱۰
	۰/۶۱۲		۱۶
	۰/۶۱۱		۱۱
	۰/۵۹۴		۱۴
	۰/۵۷۹		۹

عامل سوم	عامل دوم	عامل اول
	۰/۴۴۶	گویه ۱۲
۰/۵۵		گویه ۲۰
۰/۵۴۶	-۰/۳۱۲	گویه ۲۲
۰/۵۱۹		گویه ۲۳
۰/۵۰۷		گویه ۲۱
۰/۳۴۳		گویه ۱۹

تحلیل عامل تأییدی

مدل سه عاملی: در گام اول یک مدل سه عاملی بر اساس نظریه آگاهی از بدنشی انگاشته و مقیاس اصلی که بر روی عوامل پنهان مورد نظرشان یعنی پایش بدن، شرم از بدن و باورهای کنترل ظاهر بارگذاری می‌شدند، مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۷ بارهای عاملی گویه‌های مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته را به تفکیک سه خرده‌مقیاس پایش بدن، شرم از بدن و باورهای کنترل ظاهر نشان می‌دهد.

جدول ۷. بارهای عاملی گویه‌های مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته

بارعاملی پایش بدن	گویه ها	بارعاملی شرم بدن	گویه ها	بارعاملی باورهای کنترل ظاهر	گویه ها
۰/۵۹	۱	۰/۵۵	۹	۰/۰۳	۱۷
۰/۶۹	۲	۰/۷۳	۱۰	۰/۲۵	۱۸
۰/۷۶	۳	۰/۷۲	۱۱	۰/۱۵	۱۹
۰/۴۷	۴	۰/۳۸	۱۲	۰/۵۲	۲۰
۰/۴۴	۵	۰/۱۳	۱۳	۰/۵۴	۲۱
۰/۳۱	۶	۰/۵۵	۱۴	۰/۷۰	۲۲
۰/۴۵	۷	۰/۳۷	۱۵	۰/۴۸	۲۳
۰/۵۹	۸	۰/۵۸	۱۶	۰/۱۰	۲۴

همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌شود در اجرای تحلیل عاملی تأییدی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته کلیه بارهای عاملی گویه‌ها به‌غیر از گویه‌های ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۴ بالاتر از ۰/۳ است. مقادیر بارهای عاملی بالاتر از ۰/۳ حاکی از روایی همگرای گویه‌های مقیاس هستند و نشان می‌دهند این گویه‌ها دارای روایی همگرای قابل قبولی هستند. در اجرای تحلیل عاملی از نوع تأییدی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته در ارتباط با

خرده‌مقیاس پایش بدن بیشترین بارعاملی مربوط به گویه ۳ (۰/۷۶) و کمترین بارعاملی مربوط به گویه ۶ (۰/۳۱) است. در ارتباط با خرده‌مقیاس شرم از بدن، بیشترین بارعاملی مربوط به گویه ۱۰ (۰/۷۳) و کمترین بارعاملی مربوط به گویه ۱۳ (۰/۱۳) است. در ارتباط با خرده‌مقیاس باورهای کنترل ظاهر بیشترین بارعاملی مربوط به گویه ۲۲ (۰/۷۰) و کمترین بارعاملی مربوط به گویه ۱۷ (۰/۰۳) است. پس از تحلیل عوامل مولفه‌های اصلی و حذف ۵ گویه از آن، پایایی و اعتبار تشخیصی مقیاس ۱۹ گوی‌های تعیین شد. برای تعیین شاخص‌های نیکویی برازش ساختار عاملی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته، سه مدل با یکدیگر مقایسه شدند: (الف) مدل سه عاملی پیشنهادی، (ب) یک مدل تک عاملی، و (ج) یک مدل دو عاملی با عوامل شرم بدن و پایش بدن. شاخص‌های برازش حاصل از تحلیل عامل تأییدی هر کدام از مدل‌ها در جدول ۸ گزارش شده است.

جدول ۸. شاخص‌های برازندگی ساختار سه عاملی، دو عاملی و تک عاملی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته

RMSEA	CFI	TLI	IFI	AGFI	GFI	χ^2/df	df	χ^2	
۰/۰۹	۰/۷۳	۰/۷۰	۰/۷۳	۰/۷۷	۰/۸۲	۳/۴۳	۱۴۹	۳۷۰/۱۳۸	مدل سه عاملی (با حذف گویه‌های ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۴)
۰/۱۰	۰/۷۳	۰/۶۹	۰/۷۴	۰/۷۶	۰/۸۲	۴/۳۱۵	۸۹	۳۸۴/۰۰۲	مدل دو عاملی (با حذف گویه ۱۳)
۰/۱۱	۰/۴۰	۰/۳۴	۰/۴۱	۰/۶۳	۰/۶۹	۴/۵۳۵	۲۵۲	۱۴۲/۸۱۷	مدل تک عاملی
< ۰/۰۸	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۸	> ۰/۹	< ۵	-	-	حد قابل پذیرش

بر اساس مقادیر قابل پذیرش شاخص‌های برازندگی تحلیل عاملی تأییدی مندرج در جدول ۸، از آنجا که در مدل سه عاملی GFI بزرگ‌تر از $۰/۸$ و $۰/۰۸ < RMSEA < ۱$ متوسط و $p < ۰/۰۵$ ، $\chi^2/df < ۵$ برقرار است، این مدل از برازندگی متوسطی برخوردار است. علاوه بر این برای مقایسه برازش سه مدل با یکدیگر، معنی‌داری مقدار تفاضل χ^2 دو در سه مدل با مقدار بحرانی χ^2 دو در یک درجه آزادی مقایسه می‌شوند. نتایج مندرج در جدول ۸ نشان می‌دهند که شاخص‌های برازندگی مدل سه عاملی و دو عاملی به هم نزدیک هستند و از شاخص‌های برازندگی مدل تک عاملی بهتر می‌باشند. اما بررسی مقدار تفاضل χ^2 دو

و درجه آزادی ساختار سه عاملی و دو عاملی با مقدار خی دو بحرانی در سطح ۰/۰۱ معنی دار نیست (مقدار تفاضل خی دو برابر با ۱۳/۸۶۴، مقدار خی دو بحرانی برابر با ۸۸/۳۸ و تفاضل درجه آزادی برابر با ۶۰ است). مقدار تفاضل خی دو مدل سه عاملی و دو عاملی از مقدار خی دو بحرانی کمتر است، بنابراین برازش این دو مدل با هم تفاوت ندارند. بررسی مقدار تفاضل خی دو و درجه آزادی ساختار سه عاملی و تک عاملی با مقدار خی دو بحرانی در سطح ۰/۰۱ معنی دار است (مقدار تفاضل خی دو برابر با ۲۲۷/۳۲۱، مقدار خی دو بحرانی برابر با ۱۲۴/۳۴ و تفاضل درجه آزادی برابر با ۱۰۳ است). مقدار تفاضل خی دو مدل سه عاملی و تک عاملی از مقدار خی دو بحرانی بیشتر است، بنابراین برازش این دو مدل با هم تفاوت دارند و مدل سه عاملی بهتر است.

بیه منظور ارزیابی روایی همگرایی مقیاس آگاهی از بدن شی‌انگاشته از اجرای هم‌زمان این مقیاس با پرسشنامه طرح‌واره ظاهر و جهت‌گیری ظاهر (n=۲۹۰) استفاده شد که نتایج آن در جدول ۹ آورده شده است.

جدول ۹. ضرایب همبستگی مقیاس آگاهی از بدن شی‌انگاشته و مولفه‌های آن با پرسشنامه طرح‌واره

ظاهر و جهت‌گیری ظاهر				
آگاهی از بدن شی‌انگاشته	پایش بدن	شرم بدن	باورهای کنترل ظاهر	
۰/۳۶**	۰/۴۲**	۰/۳۲**	۰/۳۸**	طرح‌واره ظاهر
۰/۵۰**	۰/۵۴**	۰/۲۲**	۰/۰۲	جهت‌گیری ظاهر

**p<0/01, *p<0/05

همان‌گونه که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، همبستگی بین آگاهی از بدن شی‌انگاشته، پایش بدن، شرم از بدن و باورهای کنترل ظاهر با طرح‌واره ظاهر به ترتیب ۰/۳۶، ۰/۴۲ و ۰/۳۲ و ۰/۳۸- است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است (p<0/01). همچنین همبستگی بین آگاهی از بدن شی‌انگاشته، پایش بدن، شرم از بدن با جهت‌گیری ظاهر به ترتیب ۰/۵۰، ۰/۵۴، ۰/۲۲ که مثبت و معنادار است (p<0/01). در حالی که همبستگی بین مؤلفه باورهای کنترل ظاهر و جهت‌گیری ظاهر معنادار نیست.

برای ارزیابی پایایی مقیاس آگاهی از بدن شی‌انگاشته و عامل‌های آن از روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ به روش تتای ترتیبی) و تنصیف (اسپیرمن - براون و گاتمن) و بازآزمایی (n=۵۱) استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱۰ آورده شده است.

جدول ۱۰. ضرایب پایایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته و عامل‌های آن

عوامل‌های مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته	ضرایب پایایی		
آگاهی از بدنشی انگاشته	پایش بدن	شرم بدن	باورهای کنترل ظاهر
۰/۷۱	۰/۷۸	۰/۷۲	۰/۶۴
۰/۵۰	۰/۷۱	۰/۶۸	۰/۶۵
۰/۵۰	۰/۷۱	۰/۶۵	۰/۶۵
۰/۷۹	۰/۸۳	۰/۶۶	۰/۶۳

نتایج جدول ۶ نشان داد همسانی درونی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته در کل نمونه پژوهش، به روش آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۷۱ و برای عامل‌های پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷۲ و ۰/۶۴ به دست آمد. همچنین، ضرایب پایایی کل مقیاس به روش تنصیف (اسپیرمن - براون و گاتمن) ۰/۵۰ و برای عامل‌های آن (پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر) در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۷۱ قرار دارند. علاوه بر این محاسبه ضریب پایایی به روش بازآزمایی در ۵۱ نفر از نمونه پس از یک ماه برای نمره کل ۰/۷۹ و برای عامل‌های پایش بدن، شرم بدن و باورهای کنترل ظاهر به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۶۶ و ۰/۶۳ به دست آمد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ساختار عاملی و روایی و پایایی نسخه فارسی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته بر روی دانشجویان دختر دانشگاه شهید چمران اهواز انجام شد. نتایج نشان داد این مقیاس مانند نسخه انگلیسی آن (McKinley & Hyde, 1996) دارای ساختار سه عاملی است و می‌تواند ابزاری مناسب جهت سنجش‌های انگاری بدن زنان باشد. نتایج پژوهش‌های پیشین این یافته را تأیید می‌کنند (Yilmaz & Bozo, 2019؛ MoyaGarófano et al., 2017؛ Chen & Russo, 2010؛ McKinley & Hyde, 1996). هرچند ساختار سه عاملی و دو عاملی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته تفاوت معناداری نداشتند اما بر اساس تحلیل عاملی تأییدی برای سنجش روایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته یک گویه از خرده‌مقیاس شرم بدن (گویه ۱۳) و چهار گویه از خرده‌مقیاس باورهای کنترل ظاهر (۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۴) به دلیل بارعاملی کمتر از ۰/۳ حذف شدند. زیرا این گویه‌ها به خوبی عملهای مربوط به خود را تبیین نمی‌کنند. پژوهش‌های

پیشین گویه‌های باورهای کنترل ظاهر را مشکل ساز دانسته‌اند به طوری که بارهای عاملی برای گویه‌های باورهای کنترل ظاهر نسبتاً پایین هستند که نشان می‌دهد عامل باورهای کنترل ظاهر به طور ضعیفی با گویه‌های آن مشخص می‌شود (Moradi & Varnes, 2017). گویه‌هایی که بار عاملی بسیار کمی بر روی عامل باورهای کنترل ظاهر گرفته‌اند مربوط به کنترل شخصی بر روی ژن‌ها هستند در حالی که کنترل شخصی بیرونی بر روی ژن‌ها تقریباً غیرممکن است. از این رو، ممکن است باور شرکت کنندگان به کنترل پذیری ظاهر منجر به درک نادرست این گویه‌ها شود (Yilmaz & Bozo, 2019). Moradi and Varnes (2017) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که گویه‌های باورهای کنترل ظاهر نشانگرهای ضعیفی برای عامل باورهای کنترل ظاهر در مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته هستند، بنابراین باید حذف شوند. به اعتقاد آنان باورهای کنترل ممکن است چندبعدی باشند و بدین ترتیب نیاز به عملیاتی شدن داشته باشند. برای مثال مواجهه با اطلاعات درباره نقش ژنتیک و اینکه وزن بدن ممکن است باورهای کنترل را شکل دهند. از سوی دیگر به نظر می‌رسد گویه ۱۳ عامل شرم بدن (وقتی به اندازه کافی ورزش نمی‌کنم نگران این نیستم که مشکلی برایم پیش آید)، به خوبی بیان کننده هیجان شرم نیست و عامل شرم بدن را تبیین نمی‌کند. نهایتاً، پس از حذف پنج گویه، بررسی شاخص‌های برازندگی ساختار سه عاملی مقیاس ۱۹ گویه ای آگاهی از بدنشی انگاشته نشان داد این مقیاس از برازش متوسطی برخوردار است.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته از روایی خوبی برخوردار است. بررسی روایی همگرایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته با استفاده از پرسشنامه‌های طرح‌واره ظاهر و جهت‌گیری ظاهر نشان داد بین آگاهی از بدنشی انگاشته و عامل‌های پایش بدن و شرم بدن با طرح‌واره ظاهر و جهت‌گیری ظاهر همبستگی مثبت معنادار و بین باورهای کنترل ظاهر با طرح‌واره ظاهر همبستگی منفی معنادار وجود دارد. عامل پایش بدن که به برخی گویه‌های مقیاس جهت‌گیری ظاهر شباهت دارد، برای بازنمایی مقدار زمانی که یک زن برای تماشای بدنش به عنوان یک ناظر بیرونی صرف می‌کند دوباره مفهوم‌سازی شده است تا اینکه فقط بیانگر اهمیت ظاهر باشد. این تمایز به این دلیل دارای اهمیت است که تفاسیر قبلی این رفتار را به تحقیق بر روی خود آگاهی عمومی مرتبط می‌کند تا خود آگاهی خصوصی. خود آگاهی خصوصی به مقایسه خود با استانداردها منجر می‌شود. این ممکن است به این دلیل باشد که این مقیاس جهت‌گیری ظاهر بیشتر به بخش‌های خاص

بدن (مانند «مو» و «دست‌ها») اشاره می‌کند تا ظاهر کلی‌تر که توسط مقیاس پایش بدن بر آن تأکید می‌شود (McKinley & Hyde, 1996). عامل شرم از بدن که برای اندازه‌گیری درونی‌سازی استانداردهای بدن فرهنگی به کار برده می‌شود، احساس منفی نسبت به خود را در صورت عدم دستیابی به استانداردهای فرهنگی بدن می‌سنجد (McKinley & Hyde, 1996). این عامل بیشتر جنبه هیجانی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته را اندازه‌گیری می‌کند. شاید بتوان گفت به همین دلیل ضریب همبستگی پایینی با جهت‌گیری ظاهر و طرحواره ظاهر دارد. از سوی دیگر همبستگی منفی عامل باورهای کنترل ظاهر با جهت‌گیری ظاهر را به این دلیل دانست که به صورت چند بعدی مفهوم سازی شده است (Moradi & Varnes, 2017) و از مفهومی انگاری متمایز است (Yilmaz & Bozo, 2019).

در پژوهش حاضر نتایج ارزیابی پایایی مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته به روش‌های همسانی درونی (آلفای کرونباخ)، تنصیف (اسپیرمن - براون و گاتمن) و بازآزمایی که این مقیاس از پایایی مطلوبی برخوردار است. نتایج حاکی از این بود که بالاترین میزان پایایی مربوط به عامل پایش بدن و پایین‌ترین آن مربوط به باورهای کنترل ظاهر است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته از ویژگیهای روانسنجی کافی برخوردار است. از این رو، می‌تواند برای غنی‌سازی مفاهیم مرتبط با تصویر بدن و در پژوهش‌های این حوزه به کار رود به نظر می‌رسد عامل‌های مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته را می‌توان در جنبه‌های عمده شناختی و هیجانی مدنظر قرار داد. به‌طور کلی، با توجه به ارتباط فکر و هیجان در شکل‌گیری رفتارهای مرتبط با ظاهر به نظر می‌رسد ارزیابی آن‌ها توسط عامل‌های استخراج‌شده مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته سودمند باشد. پژوهش حاضر دارای محدودیت‌هایی است. از جمله این محدودیت‌ها انجام پژوهش بر روی دانشجویان دختر با میانگین سنی تقریباً ۲۴ سال است. از این رو پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده جهت بررسی روایی و پایایی این مقیاس بر روی سایر گروه‌های سنی و در نمونه‌های مختلف زنان نیز انجام شود. با توجه به گردآوری شواهد روایی و پایایی برای مقیاس آگاهی از بدنشی انگاشته در پژوهش حاضر و با تکیه بر اهمیت مفهومی انگاری بدن و سازه‌های آن به‌عنوان هسته اصلی برخی از اختلالات مانند اختلالات خوردن و بدشکلی بدن پیشنهاد

می‌شود جهت انجام پژوهش‌های مرتبط از این ابزار در ارزیابی افکار و هیجان برجسته مرتبط با این اختلالات (شرم بدن) استفاده گردد.

منابع

- جاندا، لوئیس. (۲۰۰۰). *آزمون‌های شخصیت ۲۴ تست برای شناختن مشکلات شخصیتی و راه‌های مقابله آن‌ها*. ترجمه محمدعلی بشارت و محمد حبیب نژاد (۱۳۸۸)، تهران: آبیژ. حجازی، الهه، نقش، زهرا و شیرزادی فرد، میثم. (۱۳۹۳). تحلیل موازی: روشی برای تعیین تعداد عامل‌ها. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۴(۱۵)، ۱۰۷-۱۲۶.
- راحتی، آزاده. (۱۳۸۳). بررسی تحولی تصویر بدنی و رابطه آن با عزت‌نفس بر اساس مقایسه گروه‌های سنی نوجوانان، میان‌سالان و کهن‌سالان، پایان‌نامه کارشناسی روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شاهد تهران.
- صادقی، خیراله، غرایبی، بنفشه، فتی، لادن و مظهری، سید ضیاءالدین. (۱۳۸۹). اثربخشی رفتاردرمانی شناختی-رفتاری در درمان مبتلایان به چاقی. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۱۶(۲)، ۱۰۷-۱۱۷.

References

- Becker, C. B., Hill, K., Greif, R., Han, H., & Stewart, T. (2013). Reducing self-objectification: are dissonance based methods a possible approach? *Journal of Eating Disorders*, 1(10), 1-11. <https://doi.org/10.1186/2050-2974-1-10>
- Calogero, R. M. (2012). Objectification theory, self-objectification, and body image. In: Cash, Thomas, ed. *Encyclopedia of Body Image and Human Appearance*. Academic Press, pp. 574-580. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-384925-0.00091-2>
- Calogero & Jost, J. T. (2011). Self-subjugation among women: Exposure to sexist ideology, self-objectification, and the protective function of the need to avoid closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100, 211-228. <https://doi.org/10.1037/a0021864>
- Cash, T. F. (2000). *The multidimensional body-self relations questionnaire (3rd ed.)*
- Cash and Labarge, A.S. (1996). Development of the Appearance Schemas Inventory: A new cognitive body image assessment. *Cognitive Therapy and Research*, 20, 37-50. <https://doi.org/10.1007/BF02229242>
- Chen, F. F., & Russo, N. F. (2010). Measurement invariance and the role of body consciousness in depressive symptoms. *Psychology of Women Quarterly*, 34, 405-417. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2010.01585.x>
- Claudat, K., & Warren, C. S. (2014). Self-objectification, body self-consciousness during sexual activities, and sexual satisfaction in college women. *Body image*, 11(4), 509-515. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2014.07.006>
- Crawford, M., Lee, I. C., Portnoy, G., Gurung, A., Khati, D., Jha, P., & Regemi, A. C. (2009). Objectified body consciousness in a developing country: A

- comparison of mothers and daughters in the US and Nepal. *Sex Roles*, 60(3–4), 174–185. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9521-4>
- Dakanalis, A., Clerici, M., Caslini, M., Favagrossa, L., Prunas, A., Volpato, C., & Zanetti, M. A. (2014). Internalization of sociocultural standards of beauty and disordered eating behaviours: The role of body surveillance, shame and social anxiety. *Journal of Psychopathology*, 20, 33–37.
- Dimas, M. A., Galway, S. C., & Gammage, K. L. (2021). Do you see what I see? The influence of self-objectification on appearance anxiety, intrinsic motivation, interoceptive awareness, and physical performance. *Body Image*, 39, 53–61. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2021.05.010>
- Gay, R. K., & Castano, E. (2010). My body or my mind: The impact of state and trait objectification on women's cognitive resources. *European Journal of Social Psychology*, 40(5), 695–703. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00108.x>
- Gervais, S. J., Bernard, P., & Riemer, A. R. (2015). Who treats people as sex objects? Cultural orientation, social comparison, and sexual objectification perpetration. *Revue internationale de psychologie sociale*, 28(1), 153–181.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Kilpela, L. S., Calogero, R., Wilfred, S. A., Verzijl, C. L., Hale, W. J., & Becker, C. B. (2019). Self-objectification and eating disorder pathology in an ethnically diverse sample of adult women: cross-sectional and short-term longitudinal associations. *Journal of eating disorders*, 7(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/s40337-019-0273-z>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Lamp, S. J., Cugle, A., Silverman, A. L., Thomas, M. T., Liss, M., & Erchull, M. J. (2019). Picture perfect: The relationship between selfie behaviors, self-objectification, and depressive symptoms. *Sex Roles*, 81(11), 704–712. <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01025-z>
- Lindberg, S. M., Hyde, J. S., & McKinley, N. M. (2006). A measure of objectified body consciousness for preadolescent and adolescent youth. *Psychology of Women Quarterly*, 30(1), 65–76. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2006.00263.x>
- McKinley, N. M., & Hyde, J. S. (1996). The objectified body consciousness scale: Development and validation. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 181–215. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1996.tb00467.x>
- McKinley, N. M. (2006). The developmental and cultural contexts of objectified body consciousness: A longitudinal analysis of two cohorts of women. *Developmental Psychology*, 42, 679–687. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.4.679>
- Mehak, A., Friedman, A., & Cassin, S. E. (2018). Self-objectification, weight bias internalization, and binge eating in young women: testing a mediational model. *Body image*, 24, 111–115. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2018.01.002>
- Moradi, B., & Varnes, J. R. (2017). Structure of the Objectified Body Consciousness Scale: Reevaluated 20 Years later. *Sex Roles*, 77(5–6), 325–337. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0731-x>
- Moya-Garófano, A., Megías, J. L., Rodríguez-Bailón, R., & Moya, M. (2017). Spanish version of the Objectified Body Consciousness Scale (OBCS): results from two samples of female university students/Versión española de la Objectified Body Consciousness Scale (OBCS): resultados correspondientes a

- dos muestras de estudiantes universitarias. *Revista de Psicología Social*, 32(2), 362-394. <https://doi.org/10.1080/02134748.2017.1292700>
- Peat, C. M., & Muehlenkamp, J. J. (2011). Self-objectification, disordered eating, and depression: A test of mediational pathways. *Psychology of Women Quarterly*, 35(3), 441-450. <https://doi.org/10.1177/0361684311400389>
- Schaefer, L. M., Burke, N. L., Calogero, R. M., Menzel, J. E., Krawczyk, R., & Thompson, J. K. (2018). Self-objectification, body shame, and disordered eating: Testing a core mediational model of objectification theory among White, Black, and Hispanic women. *Body image*, 24, 5-12. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.10.005>
- Tiggemann, M., & Williams, E. (2012). The role of self-objectification in disordered eating, depressed mood, and sexual functioning among women: A comprehensive test of objectification theory. *Psychology of Women Quarterly*, 36(1), 66-75. <https://doi.org/10.1177/0361684311420250>
- Untas, A., Koleck, M., Rasclé, N., & Borteyrou, X. (2009). Psychometric properties of the French adaptation of the Multidimensional Body Self Relations Questionnaire – Appearance Scales. *Psychological Reports*, 105, 461-471. <https://doi.org/10.2466/PRO.105.2.461-471>
- Vossbeck-Elsebusch, A. N., Waldorf, M., Legenbauer, T., Bauer, A., Cordes, M., & Vocks, S. (2014). German version of the Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire–Appearance Scales (MBSRQ-AS): confirmatory factor analysis and validation. *Body Image*, 11(3), 191-200. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2014.02.002>
- Wollast, R., Riemer, A. R., Gervais, S. J., Grigoryan, L., Bernard, P., & Klein, O. (2021). How cultural orientation and self-compassion shape objectified body consciousness for women from America, Belgium, Russia, and Thailand. *Self and Identity*, 20(7), 930-950. <https://doi.org/10.1080/15298868.2020.1787220>
- Yilmaz, T., & Bozo, O. (2019). Turkish adaptation of the objectified body consciousness scale and the self-objectification questionnaire. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 32(3), 214. [10.14744/DAJPNS.2019.00031](https://doi.org/10.14744/DAJPNS.2019.00031)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: منصورى نيك، اعظم، داودى، ايران، نيسى، عبدالكاظم، مهربانى زاده هنرمند، مهناز و تمنابى فر، محمدرضا. (۱۴۰۱). ویژگیهای روانسنجی نسخه فارسی مقیاس آگاهی از بدن شی انگاشته. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۲(۴۸)، ۷۷-۹۸. doi: 10.22054/jem.2023.62796.2210

Educational Measurement is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.